

Jadwiga Sadowska, Teresa Turowska : Języki
informacyjno-wyszukiawcze : katalogi rzeczowe. — Warszawa :
CUKB; SBP, 1990. — 152 s.

Umiejętności i wiedza z zakresu opracowania rzeczowego zbiorów są niezbędne w pracy bibliotekarza. Znajduje to wyraz w programach kształcenia bibliotekarzy. Stąd też przedmiot ten jest wykładany w szkołach bibliotekarskich, a także wchodzi w zakres programu studiów wyższych: Bibliotekoznawstwo i Informacja Naukowa. Dobrą pomocą dla słuchaczy i wykładowców były wykorzystywane dotychczas prace Teresy Głowackiej¹ oraz Jadwigi Czarneckiej i Henryka Sawoniaka². Jednakże, wraz z rozwojem nauki o informacji i wzrostem znaczenia działalności informacyjnej bibliotek, pojawiła się potrzeba nowego podręcznika. Miałby on ujmować zagadnienia związane z rzeczowym opracowaniem zbiorów z punktu widzenia potrzeb tradycyjnych i zautomatyzowanych systemów informacyjno-wyszukiawczych. Brak ten, przynajmniej częściowo, uzupełnia publikacja Jadwigi Sadowskiej i Teresy Turowskiej. Zamiarem Autorek było przekazanie wiedzy dotyczącej „teoretycznych podstaw języków informacyjno-wyszukiawczych, podstaw analizy rzeczowej dokumentu oraz praktycznego tworzenia zbiorów informacyjnych, tj. katalogów, kartotek, indeksów rzeczowych” (s. 6). Autorki celowo pominęły zagadnienia związane z historycznym rozwojem języków informacyjno-wyszukiawczych i opracowania rzeczowego.

Podręcznik przeznaczony jest przede wszystkim „dla słuchaczy szkół bibliotekarskich oraz szerokiego grona pracowników różnego typu bibliotek” (s. 6). Zapewne jednak chodzi tu głównie o pracowników bibliotek publicznych. Świadczyć o tym może sposób opracowania części poświęconej Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej. Został on dostosowany do najnowszego skróconego wydania tablic FID 667, przeznaczonego dla potrzeb bieżącej bibliografii narodowej i bibliotek publicznych (por. też s. 37).

Pracę można podzielić na dwie części: teoretyczną, poświęconą językom informacyjno-wyszukiawczym i praktyczną, w której zostały poruszone zagadnienia związane z tworzeniem katalogów rzeczowych.

W części pierwszej (rozdziały I–VI) Autorki przedstawiły własną definicję języka informacyjno-wyszukiawczego opartą na definicjach zaczerpniętych ze *Słownika terminologicznego informacji naukowej*³ oraz z pracy Lucyny A. Bielickiej i Eugeniusza Ścibora⁴. Następnie omówiły cechy i funkcje, poziomy, słownictwo i gramatykę języków informacyjno-wyszukiawczych. Typologię ich Autorki przyjęły za L. A. Bielicką i E. Ściborem⁵ (s. 18). J. Sadowska i T. Turowska

¹ T. Głowacka, *Katalogi rzeczowe*, wyd. 2, PWN, Warszawa 1975.

² J. Czarnecka, H. Sawoniak, *Klasyfikacja i katalog rzeczowy*, wyd. 2 popr., CUKB, Warszawa 1987.

³ *Słownik terminologiczny informacji naukowej*, pod red. Marii Dembowskiej, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 1979, s. 58.

⁴ L. A. Bielicka, E. Ścibor, *Wprowadzenie do teorii języków informacyjnych*, CINTE, Warszawa 1981.

⁵ L. A. Bielicka, E. Ścibor, *Języki informacyjne. Rodzaje i zastosowanie w działalności informacyjnej*, CINTE, Warszawa 1982, s. 6.

wskazały najważniejsze różnice pomiędzy klasyfikacjami monohierarchicznymi a fasetowymi. Dalej, zgodnie z przyjętym podziałem, omówiły kolejno języki typu klasyfikacje: Klasyfikację Dziesiętną Deweya, Uniwersalną Klasyfikację Dziesiętną, Klasyfikację Biblioteki Kongresu, Klasyfikację Biblioteczno-Bibliograficzną, Broad System of Ordering i Polską Klasyfikację Tematyczną; język hasel przedmiotowych, języki deskryptorowe oraz język słów kluczowych. Najwięcej miejsca zajmuje omówienie języka hasel przedmiotowych i UKD. Autorki także przedstawiły pokrótce zasady indeksowania dokumentów.

W części drugiej (rozdziały VII–IX) J. Sadowska i T. Turowska omówiły główne zagadnienia związane z tworzeniem dwóch rodzajów zbiorów informacyjnych: katalogu przedmiotowego, opartego na języku hasel przedmiotowych i katalogu systematycznego według UKD. Część ta ma charakter poradnika. Autorki przedstawiły w niej między innymi sposoby rozwiązywania niektórych problemów praktycznych, z jakimi musi się spotkać bibliotekarz prowadzący katalog przedmiotowy lub systematyczny.

W ostatnim, X rozdziale J. Sadowska i T. Turowska, posługując się przykładem formatu opisu stosowanego w Bibliotece Narodowej, przedstawiły wybrane kwestie łączące się z tworzeniem zautomatyzowanych systemów informacyjno-wyszukiwawczych.

Do prac został dołączony słownik terminologiczny oraz bibliografia i wykaz literatury zalecanej. W zestawieniach tych Autorki podały publikacje, które powinny uzupełnić wiedzę słuchaczy oraz mogą służyć pomocą wykładowcom w prowadzeniu zajęć. Korzystniej jednak byłoby umieścić odpowiednie spisy literatury po każdym z rozdziałów, a nie, jak uczyniły to Autorki, pełny wykaz na końcu książki.

Pozycja ta spełnia wymogi publikacji typu podręcznik. Zaletą jej jest logiczny i przejrzysty układ materiału, Tekst jest podzielony na niezbyt długie rozdziały i podrozdziały, którym nadano klarowne tytuły. Strona graficzna tekstu sprzyja dobremu wykorzystaniu podręcznika. Elementy ważne, jak na przykład tytuły rozdziałów czy podrozdziałów i zasługujące na podkreślenie treści, zostały wyróżnione za pomocą odpowiednio dobranej czcionki. Autorki zabrały także o właściwą formę językową pracy. Świadczy o tym możliwie nieskomplikowany sposób przedstawiania złożonej problematyki. Cel dydaktyczny publikacji jest wyraźnie widoczny także w sposobie definiowania. Dzięki jasności i prostocie sformułowań, definicje są łatwo zrozumiałe. Wynikają stąd wprawdzie pewne uproszczenia, ale jest to charakterystyczne dla podręczników. Wykład ilustrują dobrze dobrane przykłady, ułatwiające zrozumienie tekstu. W części drugiej, o charakterze poradnika, Autorki doskonale ukazały przydatność wiedzy teoretycznej w praktyce.

Mimo tych bezsprzecznych zalet, pewne zastrzeżenia może budzić dobór materiału. W podręczniku brakuje choćby krótkiego podrozdziału poświęconego podstawom teorii klasyfikacji. Nie ma tu nawet ogólnej definicji klasyfikacji. Klasyfikacja została określona jedynie jako typ języka informacyjno-wyszukiwawczego. Brakuje także definicji tak kluczowego pojęcia dla nauki o informacji czy bibliotekarstwa, jak dokument. Przy omawianiu ważniejszych języków informacyjno-wyszukiwawczych Autorki pominęły Klasyfikację Dwukropkową Ranganathana, która, choć w Polsce „nigdy nie była wdrażana i praktycznie nie jest ona znana” (s. 27), odegrała ogromną rolę w rozwoju nowego typu języków informacyjnych: klasyfikacji fasetowych. Nie zostały, choćby w formie bardzo skrótovej, omówione także inne rodzaje języków informacyjno-wyszukiwawczych, wymienione w typologii przyjętej przez Autorki, a mianowicie kody semantyczne i inne języki z rozbudowanymi środkami wyrażania relacji syntagmatycznych. Autorki zbyt ogólnikowo potraktowały problemy automatyzacji systemów informacyjno-wyszukiwawczych związane z dostosowaniem do nich języków informacyjno-wyszukiwawczych, a także z opisywaniem dokumentów i wyszukiwaniem informacji w tych systemach. Tymczasem zagadnienia te wysuwają się dziś na plan pierwszy. Należałoby chyba też wskazać główne kierunki rozwoju języków informacyjno-wyszukiwawczych.

Uwagi powyższe należy traktować jako propozycje do wykorzystania przy redakcji kolejnego podręcznika. Publikacja J. Sadowskiej i T. Turowskiej, mimo pewnych usterek jest opracowaniem wartościowym. Na uznanie zasługują tu przede wszystkim partie materiału poświęcone teoretycznym podstawom języków informacyjno-wyszukiwawczych. W fachowy sposób, świadczący o doskonałej znajomości przedmiotu, zostały omówione: język hasel przedmiotowych, UKD oraz budowane w oparciu o nie katalogi. Rozdziały poświęcone katalogom rzeczowym zawierają szereg

cennych wskazówek praktycznych dla bibliotekarzy tworzących i obsługujących katalog przedmiotowy i systematyczny zbudowany według UKD.

Praca ta może być z powodzeniem wykorzystana jako podręcznik dla uczących się bibliotekarstwa, a także jako poradnik przeznaczony głównie dla bibliotekarzy bibliotek publicznych i szkolnych.

Andrzej Padziński

Zakład Nauk Pomocniczych Historii
i Bibliotekoznawstwa UMCS